

Новак Христина

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

Кравець Світлана

*кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
Тернопіль, Україна*

АУДІОВІЗУАЛЬНИЙ ПЕРЕКЛАД У КОНТЕКСТІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: СУБТИТРУВАННЯ ХУДОЖНЬОГО ФІЛЬМУ

Сьогодні в Україні, як і в багатьох інших країнах, спостерігається високий рівень інтересу аудиторії до іншомовної медіапродукції, зокрема англomовної. Глядачі активно переглядають контент, створений у межах інших культурних і соціальних контекстів, що зумовлює необхідність його належного мовного опрацювання та адаптації. У таких умовах особливого значення набуває аудіовізуальний переклад, який забезпечує доступність та адекватність відтворення змісту для іншомовної аудиторії. Аудіовізуальний переклад – це процес, в результаті якого фільм чи телепередача стають зрозумілими для цільової аудиторії, яка не знайома з мовою оригінального продукту [3, с. 82].

Об'єктом кіноперекладу є фільм як цілісна єдність вербальних, невербальних і позамовних елементів, що передаються через кілька семіотичних систем [2, с. 111]. Саме така багаторівнева структура потребує адаптації при міжмовному відтворенні. У цьому контексті особливо ефективним інструментом виступає субтитрування – найшвидший, найдоступніший та найдешевший спосіб адаптації художніх та документальних картин, а також відеоматеріалів [1, с.635]. Воно дозволяє передавати зміст аудіовізуального твору у стислій письмовій формі, зберігати його комунікативну та смислову цілісність. Завдяки своїй доступності та функціональності субтитри забезпечують швидке сприйняття інформації та є зручним засобом міжкультурної комунікації для широкої аудиторії.

Однак, попри беззаперечні переваги, субтитрування характеризується певними обмеженнями, серед яких часові та просторові обмеження, необхідність синхронізації з відеорядом, збереження комунікативної функції висловлювання. У зв'язку з цим перекладач змушений застосовувати різноманітні трансформації, зокрема лексичну компресію, опущення, узагальнення та культурну адаптацію.

Субтитрування як форма аудіовізуального перекладу виконує низку важливих функцій.

Комунікативна функція полягає в забезпеченні взаєморозуміння між глядачами та іншомовною аудиторією шляхом передачі змісту відеоматеріалу у доступній формі.

Функція локалізації передбачає адаптацію мовного та культурного контенту до особливостей цільової аудиторії, що сприяє природному сприйняттю перекладеного матеріалу.

Інформативна функція полягає у стислому та точному передаванні важливого змісту висловлювань персонажів без втрати ключової інформації.

Культурологічна функція забезпечує ознайомлення глядача з культурними особливостями іншого суспільства та сприяє міжкультурному обміну.

Освітня функція сприяє опануванню іноземної мови та розвитку мовної компетентності через сприйняття автентичного мовного матеріалу.

Інклюзивна функція забезпечує доступність аудіовізуального контенту для різних категорій глядачів, зокрема для людей із порушеннями слуху.

Важливим аспектом субтитрування є передача культурно маркованих елементів, які відображають специфіку мовної картини світу. До таких елементів належать ідіоми, сленгові вирази, розмовні скорочення та реалії, притаманні певному соціокультурному середовищу. Їх переклад потребує від перекладача високої лінгвістичної компетенції, глибокого розуміння культурного контексту, оскільки буквальне відтворення часто є неможливим або неефективним.

Окрему увагу в теорії аудіовізуального перекладу приділяють розмовному мовленню, яке є характерним для кінофільмів. Воно включає скорочені форми, сленг, емоційно забарвлені вислови та синтаксичні спрощення. У процесі субтитрування такі елементи часто зазнають нейтралізації або трансформації з метою забезпечення зрозумілості та відповідності нормам цільової мови. Наприклад, у сучасному молодіжному фільмі “To All the Boys: Always and Forever” розмовний вислів англійською мовою “You are a gem” у субтитрах переданий як «Ти – золото». Така трансформація демонструє застосування культурної адаптації, оскільки метафора дорогоцінного каменя замінюється на більш природний для української мови відповідник. Це дозволяє зберегти прагматичний ефект похвали та позитивної оцінки, водночас забезпечуючи зрозумілість для цільової аудиторії.

Тому субтитрування виступає ефективним інструментом міжкультурної комунікації, що забезпечує точну передачу змісту, адаптацію культурних та стилістичних особливостей оригіналу. Основною проблемою аудіовізуального перекладу залишається баланс між точністю відтворення та необхідністю адаптації, що зумовлено як мовними, так і технічними обмеженнями формату. Перекладач у цьому процесі виконує роль посередника між культурами, забезпечуючи доступність та зрозумілість іншомовного контенту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конкульовський В., Возник Н. Субтитрування як один з видів аудіовізуального перекладу. Наукові записки Центральноукраїнського державного університету. 2020. № 187. С. 634-639.
2. Мельник А. П. Кінопереклад як особливий тип аудіовізуального перекладу. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». 2015. № 58. С. 110–112.
3. Радецька С. В., Каліщак Т. Т. Субтитрування як вид аудіовізуального перекладу: переваги та недоліки. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Філологічні науки. 2016. С. 81-84.

Onyshchuk Mariia

*PhD in Linguistics, Associate Professor, Department of Applied Linguistics and Translation Studies
Drahomanov Ukrainian State University
Kyiv, Ukraine*

TRANSLATING MEDICAL ENGLISH IN SUBTITLING

Language for Specific Purposes (LSP) is conventionally regarded as an umbrella term that encompasses linguistic varieties in professional and institutional environments (Gollin-Kies et al., 2015). Initial research predominantly concentrated on translating written discourse and was concerned with the description of domain-specific terminology, text categories, and registers (Paltridge & Starfield, 2013; Johns, 2013). Over time, the scope of LSP research has considerably expanded, for the contemporary approaches no longer limit the field to the analysis of lexical and structural features but increasingly examine communicative practices and the social dimensions of specialised discourse. Nowadays, LSP is not merely a technical code, but a socially situated form of interaction shaped by professional communities and institutional contexts (Gollin-Kies et al., 2015).

Translating LSP entails its specific positioning among the domain knowledge exchange, also functioning as a subdomain within different languages and being often characterised as forms of communication that require specialised knowledge or training (Orr, 2002). From a linguistic perspective, LSP can be analysed at its lexical, structural, and stylistic levels. The degree of linguistic specificity varies depending on the domain. Medical language is particularly characterised by dense and highly specialised terminology affecting primarily the lexical level.

Among the various professional domains, medical discourse takes one of the prototypical examples of LSP due to its terminological density and structured modes of communication (Trace, Hudson, & Brown, 2015). English for Medical Purposes (EMP) focuses on the vocabulary and communicative practices used in medical contexts. Since EMP operates within professional and academic settings, familiarity with its specialised vocabulary and conventions appears crucial for effective engagement in international medical communication (Khamroeva, 2025;